

DÁVID FERENC KÖSZÖNTÉSE MŰEMLÉKES KOLLÉGÁI NEVÉBEN

Lővei Pál

Dávid Ferencsel 1977 őszén találkoztam először. Az Országos Műemléki Felügyelőségen Sallay Marianne és Ő fogadott, amikor tanárunk, Tóth Sándor javaslatára, Mentényi Klárral együtt, bemutatkozó látogatást tettünk az intézményben, a tanulmányi ösztöndíjunk és a végzésünk utáni műemlékes állásunk megbeszélése végett. Addig csak a könyvtárat ismertük, ahol Bardoly Pista kedvesen undokoskodott a mindig készségesen kiszolgált egyetemistákkal. Ettől kezdve azonban biztatóan mosolygott ránk a titkárságon Terike néni és Borbély Magdika, amikor csak arra jártunk, nem is beszélve Györffy Katáról a szomszéd szobában.

Az ötödéves egyetemi gyakorlatomra természetesen már a betanítás jegyében került sor, Dávid Feri és Lukács Zsuzsa vezetése mellett Mosonmagyaróváron, még Feritől kölcsön kapott vattakabátban és falkutató-kalapáccsal. 1978-ban részt vehettem már a Feri szervezésében Sopronban szervezett műemlékvédelmi tudományos konferencia sorozat aktuális programján, amelynek fő célja a korábbi évtizedek előzményeire építve Feri által kidolgozott komplex falkutatási módszertan ismertetése volt, de ennél szélesebb körben nyújtott lehetőséget a műemlékvédelem tudományos feladatairól folytatott eszmecsere – itt hallottam például először arról, hogy a legfontosabb műemléki cél az eredeti állag megóvása: ez azóta is állandó harc terepe, és egyre inkább vesztesre állunk.

Mikor 1979 szeptemberében bekerültem a Felügyelőségre, azonnal önálló kutatási feladat várt, a fertői Muzsikaház, természetesen Dávid Feri ellenőrzésével és a szervezési kérdések letárgyalásában nyújtott, felbecsülhetetlen segítségével – ez is a képzésünk része volt: Feri mestere volt a tanácselnökökkel, egyháziakkal, levéltárosokkal, vállalatigazgatókkal, építészpartnerekkel, meg persze a kivitelező munkatársakkal, falkutatási segéderőkkel folytatott kommunikációnak.

Utána egy gyönyörű közös munka következett – összes falkutatási feladatom közül messze a legösszetettebb épületben, a soproni Szent György utca 12–14-ben. Az újkorban egy egész lakássá szétesztott, középkori eredetű konyha maga volt az esztétikum, lényegében egy koromtól fekete ementáli sajt, csupa lyuk, fölötte boltozattal, a statikusok szerint már rég nem is állt, csak virtuálisan. Simon Zolival mértük fel januárban, rendszeresen este 8-9 tájban, amikor üres lett már a helyreállítás alatt álló ház.

És sorra újabb művészettörténész kollégák jöttek a Tudományos Osztályra – László Judit, Somorjay Selysette, Haris Andrea, Mezey Alice, akik hasonló betanítási folyamat részesei lettek egy-egy Dávid Ferivel közösen kutatott épületen. Közben megindult a győri belvárosi rekonstrukció, Feri dolgozta ki a kutatások programját – volt olyan időszak, hogy egyidejűleg öt-hat művészettörténész tevékenykedett a városban. Sok szempontból a városmag rekonstrukcióján és a műemlékvédelem akkori eredményein alapul a település mai sikeressége is, ezért aztán – minden jótett elnyeri méltó büntetését – a műemlékvédelem szétverésének folyamatában igen tevékeny szerepet játszott az elmúlt években a város vezetése.

Segítettek minket az idősebb, valamint a néhány évvel korábban munkába állt fiatal művészettörténészek is – Gergelyffy András, illetve Györffy Kata, Lukács Zsuzsa, Deák Ildikó, akikkel egy szobába is kerültem. És vártak a régészek is, közvetlenebbül vagy zárkózottabban, vérmérsékletük szerint, Valter Ilona, Sándor Mária, igencsak magába fordulva Kozák Károly (Kozák Éva éppen kislányával volt elfoglalva otthon), valamint abszolút nyitottan a fiatalok – Juan Cabello, Feld István, László Csaba –, akiket már megfertőzött Dávid Feri falkutatási módszere. Időnként megjelentek az osztályon a falképre Restaurátorok – Pintér Attila, Bécsi János, Rády Ferenc –, érkeztek a kövesek is, Osgyáni Vilmos majd kicsivel később Rákos Péter, míg Szakál Ernővel és csapatával Sopronban lehetett ismeretséget kötni. Dávid Ferivel a restaurátori munkákat is

megismerhettük a sopronbánfalvai lépcsőtől és a soproni lakóházak falfestéseitől a székesfehérvári zárt erkélyen át Vizsolyig és Tokajig. Dolgoztunk a könyvtárban, a tervtárban, a fotótárban, Tombor Ilonával, Faller Lászlóval, Benkhard Lillával, Laár Erikával, Hajnikával, fotózott nekünk Mihalik Tamás. És ott voltak az építészek is, akikkel ugyancsak Dávid Ferin keresztül lehetett a legkönnyebben megbarátkozni – eleinte még egy nagyon sokoldalú társaság, Nagypál Judit, Erdei Ferenc, Koppány Tibor, Sedlmayr János, Mendele Ferenc, Pusztai Ilona, Nándori Klára, Komjáthy Attila – Vladár Ágnes akkoriban éppen gyereket szült – és a többiek, a fiatalabbak. Sallay Marianne-nál, a titkárságon, illetve Sopronban, Ferinél megfordultak még a nem sokkal korábban nyugdíjazott nagy öregek is, Dercsényi Dezső és Entz Géza, és Bécsből egy határmenti találkozóra átrándult Walter Frodl. Az egész Tudományos Osztály egy fejlődő, perspektivikus hely volt – tudományos műhely –, rengeteget lehetett tanulni, sok-sok lehetőséggel szép munkákra, és bár bizonyos repedések már mutatkoztak, de mai, persze kicsit nosztalgikus szemmel nézve egyszerűen tökéletes volt az egész OMF.

Feritől tanultunk módszert, szemléletet, de sok mást is. A már említett tárgyalási készséget, az érvelés tisztaságát – Sopronban és máshol vezetett séták vagy csak egyszerű terepbejárás során – pl. Győrben –, és persze konferenciák fantasztikusan világos okfejtésű város- vagy háztörténeti előadásain, vagy éppen az Árpád-kori kőfaragványok konferencián való hozzászólásában, a kőfaragóműhelyben és a restaurátori állványokon, tervtanácsokon és helyszíni szemléken. A vidéki városi levéltári kutatás módszertanába is bevezetett minket Győrben, Kőszegen, Tőle tanultuk az adókönyvek és a telekkönyvek értékelését, térképre vitelét, a szomszédságok logikáját, a VÁTI akkori kitűnő tervezői gárdájától kidolgozott vezérszint-felmérések használatát. Kitűnően ismerte a vésőhasználat fogásait, és megmutatta, hogyan lehet kis kalapácsunkkal finoman lehántani a mészrétegeket.

Mindez felejthetetlen kedvességgel párosult. A továbbképzések kezdetén például Feri ott állt az állomás peronján, és fülig érő szájjal és mosolygós szemmel örült minden érkezőnek, ismert mindenkit a hivatalból, a soproni utcákon szinte mindenki köszönt neki, rövidesen a győri belvárosban is volt a nemrég megismert helyiekhez egy-két szíves szava.

Először Sopron tűnt el – Feri Pestre költözött, akkor viszont egy ideig egy szobában ültünk. Aztán eltűnt Feri is az OMF-ből, viszont egy ideig még maradtak a szép kutatási feladatok, már nem is csak Sopronban, hanem az általa „domesztikált” Győrben, Székesfehérváron, de olyan madárlátta helyeken is, mint Miskolc vagy Szeged.

Mára már nem maradt semmi. Minden, amit egykor az épületeken és Feritől tanultunk, a politikusi, beruházói, államigazgatási külvilág számára teljesen felesleges tudás, valójában csak a műemlékvédelem „fejlődést” akadályozó okoskodása – pedig ez segít az épületekben, műemlékekben járva tájékozódni térben és időben. A fiatal korunkban jó széllel vitorlázó hajó már elsüllyedt, még egy-két mentőcsónak úszkál a semmiben, egymással sem kommunikálva, de azokból is folyamatosan merni kell a vizet. A műemlékvédelem teljes intézményrendszerében dolgozó, alapvetően még Dávid Ferenc és Sallay Marianne által felfejlesztett műemlékes művészettörténeti gárda 1995 és 2011/12 fordulója között 40%-os létszámcsökkenést szenvedett el – és most már Feri szorosán vett tanítványai is kezdik végképp reménytelennek látni a helyzetet, a csökkenés folytatódik.

A társaság néhány éve létrehozta RÉKE (Régi Épületek Kutatóinak Egyesülete) néven a falkutatók szervezetét. Dávid Feri vállalta az elnökséget – deklaráltan azért, hogy ez a tevékenység ne tűnjön el végképp a süllyesztőben. Magyarországról van persze csak szó, az eleinte Burgenlandba és Alsó-Ausztriába ilyen feladatokra Dávid Ferencet „importáló” szomszédságban, valamint Németországban egyetemi tanszékeken tanítják, Szlovákiában és Romániában egyre kiterjedtebb mértékben és magas szinten művelik.

Megmaradnak persze fiatalságunk emlékei, Feri a soproni levéltár asztalánál ülve, papírokkal zsúfolt dolgozószobája a soproni Új utca 16-ban, a soproni vasútállomás, a

megbeszélések Szakál Ernő műtermében és a falkutató-kalapácsok elkészíttetése a kovácsoknál – az Orosz József vezette, soproni kivitelezői kirendeltség szakembereitől nem tudott olyat kérni Feri, amit ne teljesítettek volna a legnagyobb készséggel azonnal –, a kávézás Nagypál Judittal együtt hármásban a Szent György utcában, és a közös beszélgetés a Fertődről egy dupla estebédre Sopronba beugró Őrsi Karcsival.
Volt egyszer egy Tudományos Osztály.

Egy köszöntőtől – a helyzettől függetlenül – elvárható legalább némi optimista jövőbe tekintés, és ez nem is idegen Dávid Ferenc személyiségétől. Tehát bízunk töretlenül a Kőrösi Zoltán *Magyarka* című családregejnyének (Kalligram, Pozsony, 2013) több szereplője által is rendszeresen kimondottakban: „mostantól minden jó lesz, nem is csak hogy jobb, de jó.”

(A Dávid Ferenc tiszteletére készült, a szakma ma is meglévő összetartozását mutató Kőkövön I-II. című tanulmánykötet ünnepélyes átadása alkalmából 2013. október 3-án a FUGA-ban elhangzott egyik köszöntés bővített, szerkesztett változata.)